

Hanuka (partea I) [anul 5779]

Sărbătoarea de Hanuca este o sărbătoare foarte diferită de toate celelalte sărbători. În primul rând nu este amintită de loc în Tanach. În Talmud referirea este foarte scurtă. Nu are un tractat special așa cum are Purimul, care nu este în Tora, dar este într-un sul separat în Ktuvim, a treia parte a Tanachului. Singurul loc unde este explicat ce și cum sărbătorim este în Talmud, în tractatul Șabat, într-o porțiune foarte neobișnuită care nu se bazează pe Mișna. După o descriere a felului în care se procedează cu lumânările, vine întrebarea și explicația (tractat Șabat, fila 21b):

Ce este Hanuka? Spuneau înțelepții: În ziua a douăzecișicincea a lunii Kislev sunt opt zile de Hanuka în care nu jelim și nu postim căci atunci când au intrat grecii în Templu au pângărit toate uleiurile din Templu și când s-a ridicat domnia casei Hasmoneilor și i-au biruit au căutat și nu au găsit decât un ulcior cu ulei pur sub sigiliul Marelui Preot și nu era suficient decât pentru a aprinde o sigură zi și li s-a făcut un miracol și au aprins din el opt zile. În anul următor le-au statonicit ca zile bune de slavă și recunoștință.

Vedem că și înțelepții Talmudului se întreabă ce este Hanuka. Înseamnă că nici lor nu le era clar ce sărbătorim și cum sărbătorim. Și aici vine răspunsul. Aici Talmudul aduce un fragment dintr-o carte foarte veche numită "Meghilat Taanit". În primul rând, data: 25 a lunii Kislev. Apoi sunt opt zile în care nu e voie să jelim (ca la o sărbătoare). După aceea vine partea istorică. Este descrisă intrarea grecilor în Templu și faptul că au profanat toate uleiurile și după ce dinastia Hașmonaimilor a câștigat, au căutat dar n-au găsit decât prea puțin ulei, un singur ulcior care să ajungă doar pentru o zi. S-a produs o minune și au aprins din el opt zile. Această rânduială a fost consfințită de atunci ca atare pentru fiecare an și au stabilit zilele astea "Iamim tovim" cu rugăciunile de Halel și Hodaa. În rest, după cum am scris mai sus, singurele două fapte controversate sunt cele cu privire la lumânări: unde se pot aprinde în casă și de ce nu este voie de făcut nimic cu ele decât să le privim și controversa renumită între Hilel și Șamai dacă ordinea aprinderii lumânărilor este de la unu la opt sau în descindere de la opt la unu. Până la urmă s-a acceptat opinia lui Hilel și, de atunci, noi aprindem de la unu în prima zi până la opt în ultima.

Toată istoria, care pentru mulți este esența sărbătorii Hanuka, nu apare nici în Mișna, nici în Talmud nici în Midraș. Toate poveștile despre eroismul evreilor apar în cărți care se numesc Apocrifa, scrise în limba greacă și care nu au intrat în Canonul Evreiesc. Poate că aceste cărți au fost în original în Ebraică, dar s-au pierdut și poate vor fi găsite într-o zi, la fel cum s-au găsit și alte comori ale culturii evreiești (cum sunt cartea lui Ben Sira și altele). În cărțile astea citim toată povestea despre profanarea Templului făcută de Greci, despre familia Hașmonaim și despre Matitiyau Cohen Gadol (care sunt amintiți și în cărțile noastre). Revolta asta a avut loc între anii 160-167 ÎEN pe vremea regelui Antiochus IV Epifanes. În cartea Macabim partea doua, este scris că, în același an, din cauza profanării, n-au putut face Sucot; dar după victoria asupra grecilor și purificarea Templului au sărbătorit Sucot (opt

zile) de 25 Kislev – aceasta fiind exact sărbătoarea de Hanuca, care durează opt zile. Hanuca înseamnă în Ebraică inaugurare, și este vorba, bine înțeles, despre inaugurarea altarului templului, care este descrisă cu cuvintele astea în diferite cărți din Tanach, despre Ohel Moed din deșert și despre primul și al doilea Templu. În Midrașul de Agada numit Psikta Rabbati din secolului al șaptelea care este dedicat sărbătorilor, capitolul 2 este despre Hanuca și sunt enumerate șapte Hanuca din Tanach. În orice caz, povestea asta cu Sucot nu apare nicăieri în cărțile descrise mai sus. Toată povestea asta a eroismului evreilor a devenit din ce în ce mai populară odată cu anii care au trecut spre Evul Mediu, mai ales după apariția cărților lui Iosifun în secolul al zecelea, probabil o adaptare tradusă în Latină a cărților lui Iosefus Flavius, care a trăit în primul secol. Cartea lui Iosifun a fost foarte cunoscută, în special în Așkenaz. Și piutul (poemul liturgic) pe care noi îl cântăm când aprindem lumânările Maoz Țur a fost scris în timpul cruciaților, care pe drumul spre pământul sfânt au omorât cât mai mulți evrei.

După aceea scriitorii perioadei de Hascala din secolul al 19-lea au adus la cunoștința cititorilor lor toate aceste fapte de eroism. Dar cei cărora povestea Macabiilor li s-a potrivit cel mai bine au fost, bineînțeles, reprezentanții Mișcării Zioniste, care au transformat povestea asta într-un imn al curajului evreiesc pe pământul Israelului (spre deosebire de Purim, care s-a petrecut în Diasporă). Organizații politice, organizații medicale, echipe sportive au primit numele de Macabi. Olimpiada evreiască, care se numește Macabiya, a început în 1932 și se ține o dată la patru ani. Sunt evenimente de sport popular ca „maratonul torței”, care au devenit un fel de simboluri ale sărbătorii Hanuka. Au fost scriitori (precum poetul național Bialik), care au propus ca Purim să fie înlocuită ca sărbătoare populară și Hanuca să rămână în locul său ca o sărbătoare și simbol al luptei pentru Independență.